

Gulbenes novada bibliotēkas pieredze digitalizēšanā.

Labās prakses piemēri

KĀPĒC digitalizēt?

Digitalizācijas divi pamatmērķi — saglabāšana un pieejamība. Tehnoloģijas dod lielisku iespēju bibliotēku krājumos esošos novadpētniecības materiālus saglabāt ilgtermiņā, izveidot digitālās kopijas un padarīt tos apskatāmus, pieejamus ārpus bibliotēku telpām, līdz ar to padarot tos nodēriģus.

Digitalizēšanas process ietver daudz pasākumus: materiālu atlase, skenera sagatavošana, materiālu skenēšana, ieskenēto dokumentu apstrāde, metadatu izveidošana, saglabāšana.

KO digitalizēt?

Vēstules, atklātnes, rakstus, fotogrāfijas, manuskriptus, viss unikālais, kas raksturo mūsu novadu.

Plānveida materiālu digitalizēšana izpaliek, jo visu laiku ir aktuālās tēmas un notikumi, kas rodas darba procesā. Piemēram, tautas lietišķās mākslas studijai “Sagša” 60 gadu jubileja, grāmatas tapšana par valodnieku, ārstu Alfrēdu Gāteru, Gulbenes Televīzijai – 30, par grāmatnīcu darbību Gulbenes novadā notikumu cikla “Latviešu grāmatai 500” ietvaros. Visos šajos notikumos sava vieta ir arī fotogrāfijām, kuras nepieciešams digitalizēt. Uz bibliotēku nes arī dzimtas fotogrāfijas, kurām veidojam digitālās versijas.

KĀ digitalizēt?

Avotos par digitalizēšanu ir uzskaitīti tehniskie parametri katram dokumenta veidam:

- Ciparotāja rokasgrāmata – LNB, 2008 [CIPAROTĀJA ROKASGRĀMATA \(lndb.lv\)](#)
- Kultūras mantojuma digitalizācija – LNB, 2018 [KULTŪRAS MANTOJUMA DIGITALIZĀCIJAS - PDF Bezmaksas lejupielāde \(docplayer.lv\)](#)
- Kā uzsākt kultūras mantojuma digitalizāciju? Rekomendācijas - LNB, Digitālās attīstības departaments, 2022

! Skenējot mazus vai detalizētus attēlus, jāizmanto pēc iespējas lielāks dpi, lai attēls būtu saskatāms visos sīkumos.

Skenēšanas tehniskie parametri (arhīvdātnei):

Dokumenta tips	Izšķirtspēja (ieteicamā kvalitāte)	Krāsu dziļums	Komentāri
Drukāts teksts	300 dpi	8-bit pustoņu	
Avīzes, žurnāli (lapā ir gan teksts, gan attēli)	300-400dpi	8-bit pustoņu vai 24-bit krāsu	400dpi – ļoti vecām, bojātām avīzēm
Sīks drukāts latīņu alfabēta teksts	400-600dpi	8-bit pustoņu	
Rokraksti, vēstules	300dpi	24-bit krāsu	
Mākslas darbi uz papīra	400dpi	24-bit krāsu	Piem., skices, zīmējumi

Fotogrāfijas (attīstītas)	400-600dpi	8-bit pustoņu 24-bit krāsu	600dpi vajag vecām fotogrāfijā, kurās ir daudz sīku detaļu. 24-bitu krāsu – divkrāsu (sēpijas) foto un melnbaltās foto ar pievienotu krāsainu informāciju (piem., zīmogu)
---------------------------	------------	-------------------------------	--

Arhīvdatnei - rāmis ap attēla malām: 2–5 mm;
Lietotājdatne - rāmis ap attēla malām: 0–2 mm.

KUR un KĀ saglabāt?

Digitālo objektu saglabāšana:

! Arhīvdatne: **TIFF formāts** – ilgtermiņu saglabāšanai. Lietotājdatne (veidota no arhīvdatnes):
JPEG formāts – izmantošanai tūmeklī.

Vairākas saglabāšanas iespējas - dators, ārējais disks, *mākonis*, digitālo objektu pārvaldības sistēma. Ilgtermiņā visefektīvākā šobrīd liekas LNB Digitālo objektu pārvaldības sistēma, tas viens no svarīgākajiem iemesliem, kāpēc Gulbenes novada bibliotēka ar 2023.gadu digitālos objektus ievieto šajā sistēmā.

Arhīva mapei svarīga ir struktūra – lai ikviens var atrast materiālus (arī citi kolēģi).

Mapju struktūras veidošana, ievērošana un failu nosaukumu organizēšana ir tas, pie kā mums vairāk jāpiestrādā.

Saglābšanas struktūra
Kultūras pieminekli
Baznīcas
Tīrzas baznīca
0001
0002
Pilis un muižas

Datu bāze ar metadatiem digitālajiem objektiem (Word, Excel). Metadatu elementus var likt pēc nepieciešamības, cik vajag digitalizēšanas procesam.

Bibliotēkas nosaukums	Izcelsme	Faila nosaukums	Datņu skaits	Tips	Nosaukums	Anotācija	Datējums. Ievērojot pierakstu!	Origināla radītājs	Priekšmeti	Aizsargāts ar autortiesībām (Jā, Nē)
Beļavas pagasta bibliotēka	K. Valdemāra pamatskolas arhīvs	0011_kalns	1	Fotogrāfija	Baznīckalniņš	Atrodas blakus ceļam Gulbene - Zeltiņi kreisajā pusē (11,5 km). Pēc nostāstiem - šajā vietā Ziemeļu kara laikā (1710. gadā) pēc krievu ģenerāļa pavēles uzcelta pareizticīgo baznīca. Tā pastāvējusi neilgu laiku, jo celta no koka un nodegusi.	2005		Fotogrāfijas Pilskalni Kultūra Baznīcas	Nē

VAI publiskot?

! Autortiesības

Vienošanās ar īpašnieku. Gulbenes novada bibliotēka slēdz vienošanās par dokumentu (fizisku vai digitālu) nodošanu bibliotēkai un dokumentu ievietošanu digitālo objektu pārvaldības sistēmā, publiskošanu.

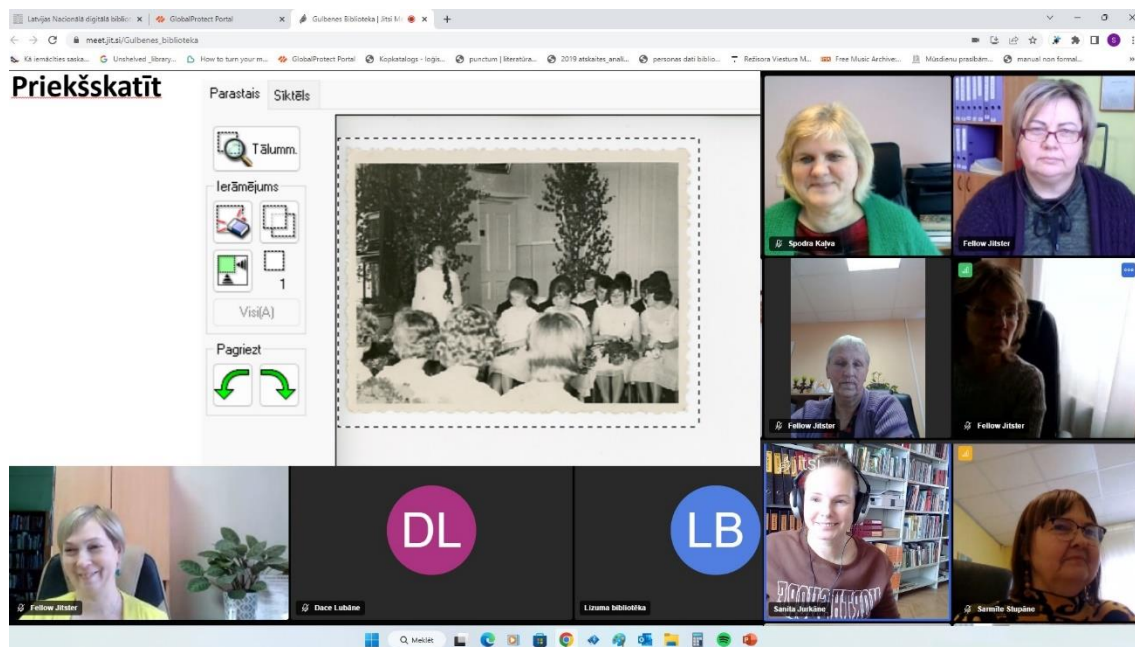
Autortiesības spēkā kamēr darba autors ir dzīvs un vēl 70 gadus pēc nāves.

Darbiem ar nezināmu autoru tiek piemērots statuss - autortiesības nav zināmas, ar iespēju publiskot.

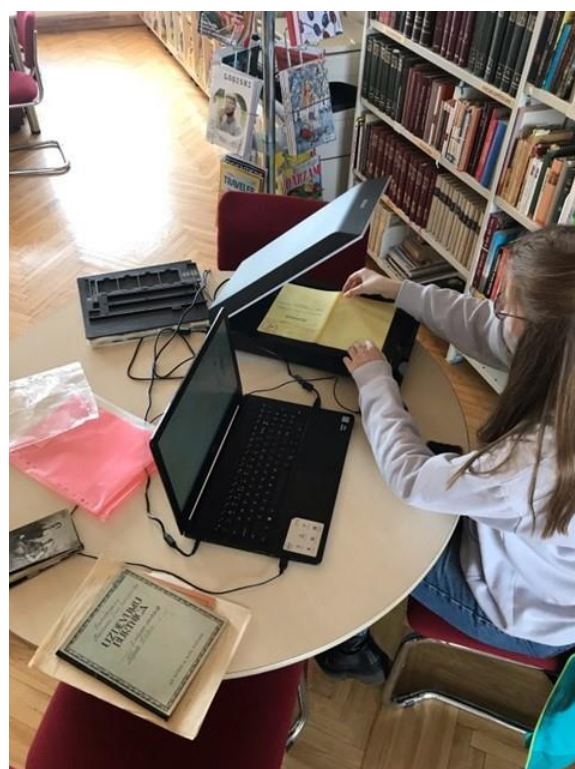
Šobrīd Gulbenes novada bibliotēkas un pagastu publisko bibliotēku novadpētniecības materiāli ir pieejami bibliotēku informācijas sistēmas ALISE Novadpētniecības datu bāzē, ar 2023.gadu tiek ievietoti LNB Digitālo objektu pārvaldības sistēmā, ar izmantošanu atbilstoši autortiesībām. Esam priecīgi, ka mazo bibliotēku krājumā esošos materiālus var skatīt un izmantot daudz plašāks cilvēku loks.

Labās prakses piemēri

Gulbenes novada pagastu publiskās bibliotēkas aktīvi piedalās digitalizēšanas procesos, jo to krājumos ir daudz vērtīgi, vietējās vēstures materiāli: fotogrāfijas, atklātnes, vēstules, atmiņu pieraksti. Ir notikušas vairākas **nodarbības tiešsaistē par digitalizācijas procesu**, kur vienkāršā veidā tiek uzsvērti būtiskākie noteikumi. Pēc nepieciešamības ir arī individuālas konsultācijas – tiešsaistē, sarakstoties vai telefoniski. Tiešsaistēm izmantota platforma Jitsi Meet.

Eiropas brīvprātīgā darba projekta ietvaros, **brīvprātīgā no Itālijas Sofija veica apjomīgus skenēšanas darbus**. Kopumā tika digitalizēti vairāk kā 500 dokumenti: fotogrāfijas, foto negatīvi, apliecības, vēstules. Viņai piemita īpašības, kas ir svarīgas veicot digitalizācijas procesu – pacietība un precizitāte.

Sanita Jurkāne

bibliotekāre-eksperte
Gulbenes novada bibliotēka
tālrunis: 64471460